

Latvija spiesta atcelt dažus no ēnu ekonomikas apkarošanas pasākumiem

27.01.2019, 21:42

<https://nra.lv/politika/eiropas-savieniba/271052-latvija-spiesta-atcelt-dazus-no-enu-ekonomikas-apkarosanas-pasakumiem.htm>

Meklējot aizvien jaunus un jaunus līdzekļus ēnu ekonomikas piebērtajos apcirkņos, Latvija par vienu no izvēlētajiem ceļiem saņēmusi visai skarbu aizrādījumu no Eiropas Komisijas. Tā ir neapmierināta par to, ka Latvija mainīja pievienotās vērtības nodokļa (PVN) nomaksāšanas kārtību būvizstrādājumiem, sadzīves tehnikai un elektronikai.

Latvijas Televīzijas raidījums “de facto” ziņo, ka Eiropas Komisija ne vien atteikusi saskaņojumu šim Latvijas solim, bet aizvadītā gada otrajā pusē brīdinājusi par iespējamu pārkāpuma procedūras uzsākšanu. Tādēļ Latvija bija spiesta rīkoties un lemt par reversā PVN atcelšanu vairākām preču grupām. Tas varētu nest budžetam vairāku desmitu miljonus lielu zaudējumu.

“Eiropas Komisijai arī bijušas bažas, ka izmainot PVN nomaksas kārtību, kur to maksā preces gala saņēmējs, piemēram, pērkot sadzīves tehniku vai elektroniku, krāpšana var pārcelties uz pircējiem, kuri būs gatavi precī pirt bez čeka.”

Pirms vairāk nekā gada politiķi izšķīrās par nepieciešamību ieviest reverso PVN maksāšanas kārtību sadzīves elektronikai un iekārtām, arī

datoriem un būvizstrādājumiem. Tas nozīmē, ka PVN maksā tikai preces gala saņēmējs un to izkrāpt nav tik vienkārši.

Iepriekš Latvijā reversais PVN ieviests jau vairākās nozarēs, kurās tika identificēti krāpšanas riski. Tai skaitā metāllūžņiem, graudiem, kokmateriāliem, daļai no elektronikas. Šis mehānisms tiek uzskatīts par iedarbīgu, taču izņēmuma līdzekli ēnu ekonomikas apkarošanai noteiktās nozarēs.

VID Nodokļu administrēšanas risku vadības daļas vadītāja Natālija Fiļipoviča norāda: “Citās nozarēs, kur iepriekš reversais PVN bija ieviests, parasti papildus nodokļu ieņēmumi no šīs preču grupas aug pat par vairāk nekā 10 miljoniem eiro katrā [nozarē].”

Steidzot ieviest reverso PVN būvizstrādājumiem, datoriem un sadzīves tehnikai, Finanšu ministrijas sagatavotā likumprojekta anotācijā norādīts, ka ar šo budžetā iekasēs līdz pat 65 miljoniem eiro vairāk. Likums stājas spēkā pirms gada, taču jau drīz pēc tam Eiropas Komisija šo Latvijas iniciatīvu atteica saskaņot.

“Būtiskākais pārmetums no Eiropas Komisijas puses ir tas, ka mēs neesam spējuši pierādīt, ka esam veikuši daudz ko citu, un šis ir tas galējais pasākums. Šis reversais PVN, ko mēs tad varētu ieviest, ja nekas cits nestrādā, es domāju, tas visdrīzāk ir pārmetums mūsu pašmāju lauciņā par to, ka mums ir ļoti maz kriminālprocesu un notiesājošu spriedumu krimināllietās attiecībā uz PVN krāpšanu, un tas ir skaidri redzams fakts,” uzskata nodokļu jomas speciālists, “Sorainen” partneris un zvērināts advokāts Jānis Taukačs.

Neraugoties uz atteikumu, Latvija tik un tā mēģināja pamatot savu lēmumu un neatkāpties no tā. Taču velti. Gada otrajā pusē Eiropas Komisija jau brīdināja par iespējamu pārkāpuma procedūras uzsākšanu.

“Eiropas Komisija nāca klajā ar pilotpaziņojumu. Tas ir brīdinājums, ka viņi redz, ka mēs neievērojam direktīvas normas. Un mēs sākām formālo saraksti ar Eiropas Komisiju, ka mēs atcelsim šo PVN reverso maksāšanas kārtību,” saka Finanšu ministrijas Netiešo nodokļu departamenta direktore Solvita Āmēre-Pilka.

Latvijai nekas cits vairs neatlika, kā lēmumu atcelt. Valdība izmaiņas ir atbalstījusi un šobrīd tās ir Saeimas dienaskārtībā. Paredzēts, ka reverso PVN būvizstrādājumu, sadzīves elektrotehnikas un elektronikas jomās atcels no nākamā gada 1.janvāra.

Bijusī finanšu ministre Dana Reizniece-Ozola, atbildot uz LTV raidījuma "de facto" jautājumu, vai lēmums netika pieņemts pārlietu lielā steigā, un vai nevajadzēja vispirms saskaņot ar Eiropas Komisiju un tikai tad pieņemt lēmumu, atbild: "Nē, es uzskatu, ka mēs pareizi darījām, jo tas, ka mēs reverso PVN šajās nozarēs ieviesām, tas mums ir devis papildu argumentu. Jo mēs redzam, ka tiešām tā ir, ka ēnu ekonomikas īpatsvars nedaudz, tomēr samazinās, ieņēmumi palielinās, un tas ir vēl viens faktors, kur mēs varam parādīt, kā tas praksē strādā."

Tieši cik daudz vairāk naudas izdevies iegūt pievienotās vērtības nodoklī šajās nozarēs aizvadītajā gadā, VID gan vēl nav aprēķinājis.

Savukārt pētījumi liecina, ka kopumā pēdējos gados ir samazinājusies PVN plaista jeb starpība starp iekasēto summu un to, cik tai vajadzētu būt teorijā. Piecu gadu laikā šī starpība samazinājusies par aptuveni 12 procentiem jeb 240 miljoniem.

PVN plaista, 2013.-2017., VID dati:

2013.g. - 564 mlj (25.6%)

2014.g. - 475 mlj (21.2%)

2015.g. - 439 mlj (19.2%)

2016.g. - 386 mlj (16.3%)

2017.g. - 323 mlj (12.9%)

Pēc Eiropas Komisijas aizrādījuma Latvijai domā arī par papildu instrumentiem, lai cīnītos ar negodprātīgajiem nodokļu maksātājiem. Piemēram, daudz veiklāk aizdomīgos uzņēmumus izslēgt no PVN reģistra.

Skaidro VID Nodokļu pārvaldes Pievienotās vērtības nodokļa daļas vadītāja Daiga Bereza: “Tie ir tādi komersanti, kas ilgstoši iesniedz tukšas deklarācijas, tātad faktiski varētu būt iespējamība, ka viņi tiek pieturēti šīm te krāpnieciskajām shēmām - komersants tiek reģistrēts PVN maksātāju reģistrā, un kādu laiku tiek pieturēts, kamēr viņam būs šī loma šajā krāpniecības shēmā. Tātad šādus komersantus izslēgt no PVN maksātāju reģistra. Tāpat nereti tiek konstatēts, ka tieši šādās shēmās tiek izmantoti komersanti, kuru amatpersonas ir ārvalsts pilsoņi un attiecīgi ar šiem grozījumiem ir paredzēts arī stiprināt šādas normas: nomainoties amatpersonām, Valsts ieņēmumu dienestam būtu tiesības izslēgt arī šādus komersantus no PVN maksātāju reģistra.”

Taču paralēli paredzēts no jauna prasīt atļaut ieviest reverso PVN komisijas izbrāķētajās nozarēs.

Iespējams, lai panāktu Eiropas piekrišanu, pārmaiņas prasīs jau šaurākam preču klāstam, izvēloties pašas riskantākās grupas. Šobrīd aktīvākie pierādījumu vākšanā ir Datortehnoloģiju asociācija.

“Sorainen” biroja analizētie Centrālās statistikas pārvaldes dati par preču noietu, kā arī importa un eksporta attiecību, ļauj izdarīt pieņēmumu, ka vairākās preču grupās, kurās pērn tika nomainīta pievienotās vērtības nodokļa nomaksas kārtība, krāpšanas apjoms ir samazinājies.

Pērn Finanšu policija pērn apturējusi astoņus krāpnieku grupējumus, kuri darbojušies visplašākajā spektrā - lielākoties strādājot ar preču vairumtirdzniecību un piedāvājot pakalpojumus.